

MIELEN RAKENTUMINEN

Veikko Tähkä, Mielen rakentuminen ja sen psykoanalyttinen hoitaminen. WSOY, Juva 1996. 596 sivua.

Mielen rakentuminen on Tähkän opus magnum, 40-vuotisen psykoanalyttisen hoito-, opetus-, ja tutkimustyön tulos. En halua 'arvioida' tai 'esitellä' sitä. Esitän ainoastaan muutamia kirjan lukemista seuraavia filosofisia näkökohtia.

Psykoanalyysi on virittänyt filosofiassa sekä yhteiskunnan ja kulttuurin tutkimuksessa jatkuvasti erilaisia pohdintoja filosofian aiemmin "unohtamista" ongelmista yhtäältä ja psykoanalyysia konstituovista periaatteista toisaalta. Sen sijaan käytännöllisesti suuntautuneen 'kouluanalyysin' sisällä mielenkiinto kohdistuu yleensä aivan eri asioihin.

Tähkän mittava työ 'kouluanalyysin' tradition sisällä ei ole omiaan herättämään mitään Freudin tai Lacanin kaltaisia kulttuuri-ilmiöitä. Tähkän kirjassa ei tehdä freudilaisia hillittömiä ekstrapolaatioita eikä pohdita Isän Lakia tai Kieltä. Asiaan vaikuttaa vielä sekin, että Tähkä on pedanttisen tarkka, muttei lainkaan lennokas kirjoittaja, mikä taas esim. Freudissa viehättää silloinkin kun ajatus on jo karannut. Tähkän teoksen suomenkielinen laitos on itse asiassa kirjoitettu erittäin raskaalla kielellä, mikä saattaa osaltaan karsia ei-ammattilaiset pois lukijakunnasta.

Lennokkuuksien sijaan Tähkä on systemaattinen ja erittäin terävä analyttikko, joka ei tunne houkutusta spekulatioon. Vaikka Tähkän pohdinta ei ole filosofiaa, se on kauttaaltaan filosofiseen ajatteluun haastavaa ajatustyötä.

Kirjansa ensimmäisessä osassa Tähkä pyrkii luomaan mielen rakentumisen suuren yhtenäisteorian, jossa yksilön kehityksessä vaihe vaiheelta osoitetaan miksi mielen kerrostuvan kokonaisuuden kukin uusi kehitysaskel eriytyy. Tarkastelu alkaa vastasyntyneen täysin fysiologisesta vaiheesta ja etenee aikuisiän autonomian itse- ja objektikonstanssiin.

Etenkin kaksi ensimmäistä, laajaa ja hienoa lukua varhaisvaiheen kehityksestä ovat inspiroivia. Suosituille puheille syntymää edeltävistä tai siihen liittyvistä spekulatioista Tähkä uhraa kirjassaan yhden alaviitteen, joissa nämä todetaan raikkaasti "psykoanalyysin mytologiaksi". Tähkä käsittelee kriittisesti mielen rakentumista koskevia näkemyskäsityksiä ja osoittaa niistä monet adultomorfisiksi, aikuisiästä peräisin olevien ajatusmallien siirtämiseksi yksilön varhaiseen

kehitysvaiheeseen.

Adultomorfismin kritiikki kulkee rinnan Tähkän oman konstruktivisen panoksen kanssa, jossa hän vyöryttää kokonaan oman terminologiansa. Erityisen olennaista on luopuminen englanninkielisen tradition ego-kielestä, minkä sijaan Tähkä käyttää 'itsen' käsitteistöä. Omalla tavallaan kiehtovaa on sekin, että tässä psykoanalyysin uudistustyössä itse asiassa tullaan takaisin Freudin pyrkimykseen puhua näistä asioista selkokielellä eikä latinaksi.

Vaikka Tähkän ote säilyy kautta linjan yhtä tarkkana, tarkastelu ei seuraavissa luvuissa, ns. oidipaalisesta vaiheesta nuoruuteen ja autonomiaan, vaikuta aivan yhtä intensiiviseltä. Voidaankin kysyä, eikö esim. 'oidipaallinen' ole myös osoitettavissa adultomorfiseksi tai pikemminkin 'freudomorfiseksi' ajatusmalliksi. Näin suureen psykoanalyysin revisioon kirjassa ei kuitenkaan lähdetä.

Kirjassa on erityisen kiinnostavaa objektisuhteiden johdonmukainen, vaiheittainen käsittely. Luonnollisesti voidaan osoittaa lukuisia yhteyksiä mm. Kohutiin ja Mahleriin, mutta Tähkän konstruktio tuottavat yhden objektisuhteiden teorian lisää. Psykoanalyysin anti filosofialle vaikuttaa myös Tähkän lukemisen jälkeen olevan ennen muuta objektin analyysissa. Psykoanalyysissa se jää tietenkin vain yksilön psyyken tasolle, mutta tulevaisuuden filosofian tehtäviä on mm. torjunnan ja objektin laaja-alainen tietoteoria.

Yksilöllisen mielen rakentumisen teoria muodostaa vain kirjan alkupuolen, oikeastaan osuus "sen psykoanalyttinen hoitaminen" kattaa kirjasta yli puolet. Tähkän hoitojärjestelyt poikkeavat varsin olennaisesti Freudin klassisesta psykoanalyysista, joka puolestaan kantoa vahvaa neurootikkojen hoidon leimaa.

Näitä kahta osaa välittää toinen osa, joka käsittelee psykoanalyttisen ymmärryksen luonnetta ja aineksia. Tähkä rakentaa mielen teorian pohjalta vaihespesifin käsityksen psykoanalyttisen hoidon kulusta. Vaikka Tähkällä ei olekaan filosofiaa intentioita, samalla herää runsaasti filosofisia kysymyksiä psykoanalyttisen tilanteen luonteesta. Esimerkiksi sellaiset kysymyksenasettelut kuin luonnontieteellinen vai ihmistieteellinen käsitteenmuodostus edellyttävät jo psykoanalyysia laajempaa filosofista näkökulmaa.

Mahdollisesti nämä 'kouluanalyysin' ja filosofian kohtaamiset ovat vasta edessäpäin.

Tietenkin pohdinnat esim. vastatransferenssista voidaan Tähkän tavoin rajata psykoanalyttisen tradition sisään, mutta oikeastaan jo kirjan lähtökohta, että analyttikon oma mieli on psykoanalyysissa ainoa tiedon lähde, synnyttää tarpeen käydä niin tietoteoreettista kuin eettistäkin keskustelua muulla kuin psykoanalyysin kielellä. Toisaalta Tähkän vaihespesifi teoria hoitotilanteesta, jossa analyttikko ja potilas ovat toistensa objekteja, tarjoaa ns. dialogiselle filosofialle paljon opittavaa. Olisi hyvin suotavaa että Tähkän ajatukset mm. hoidon kehittymisestä yhteistyösuhteesta "terapeuttiseksi allianssiksi" ja autonomiaan johtaisivat yhtäältä filosofista keskustelua yleisestä 'emansipaatiosta' puhumisesta konkreettisempaan ajatteluun ja toisaalta psykoanalyysia filosofisesti reflektoituneempaan keskusteluun. Ainakin Tähkän massiivinen teos tarjoaa siihen runsaasti aineksia.

Tähkän kirjan julkaiseminen myös suomeksi voidaan aiheellisesti nimetä kulttuuri-teoksi. Kustantajalta on kulttuuriteossa kuitenkin unohtunut kirjan lopusta asiahakemisto. Koska teos on kirjaimellisesti täynnä omintakeista uutta terminologiaa, lukijan onni kasvavasi suunnattomasti, jos näitä uusia ratkaisuja ei tarvitsisi jatkuvasti hakea oman muistikirjan avulla.

Riippuu myös filosofeista, jääkö Tähkän työn välittömän vaikutus vain psykoanalyttisen tradition sisäiseksi vai syntykö edellä tavoiteltua laajempaa keskustelua.

Tässä yhteydessä on syytä myös aivan toisenlaiseen kysymykseen: kummasta Tähkä tullaan muistamaan suomalaisen kulttuurihistorian pitkässä juoksussa (i) panoksestaan psykoanalyttisen tradition sisällä vai (ii) miehenä joka (ollessaan omien sanojensa mukaan tuolloin "vielä harrastelija") tutustutti Väinö Linnan psykoanalyysiin? Mahdollisesti molemmista.

Tapani Laine